

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

“525 kitab” seriyası

SÖHRAB SİPEHRİ

SUYUN AYAQ SƏSİ

ŞEİRLƏR VƏ POEMA

Bakı – Mütərcim – 2010

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə

“525-ci qəzet”in “525 kitab” seriyası
“Dünya ədəbiyyatı” dərgisinin texniki iştirakı ilə

Fars dilindən

tərcümə edən və

ön sözün müəllifi: **Məsiğa Məhəmmədi**
filologiya elmləri namizədi

Seriyanın rəhbəri: **Rəşad Məcid**
“525-ci qəzetin baş redaktoru,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi

Seriyanın tərtibçisi

və redaktoru: **Səlim Babullaov**
“Dünya ədəbiyyatı” dərgisinin
baş redaktoru

Nəşrin redaktoru: **Əliş Mirzalı**

Dizayner: **Mətanət Qaraxanlı**
Vəfa Əhmədova

Söhrab Sipehri. Suyun ayaq səsi. *Şeirlər və poema* / “525 kitab” seriyası. – Bakı: Mütərcim, 2010. – 60 s.

© “525-ci qəzet”, 2010

VƏCD İLƏ KƏŞF ARASINDA

yaxud

GÜLLƏRİN NƏBZİNİ TUTAN ŞAİR

Zəngin tarixi köklərə və bədii-estetik ənənələrə malik fars poeziyası XX yüzillikdə çoxqun inkişaf dövrü yaşamış, getdikcə daha sıx inteqrasiya olunduğu dünya ədəbiyyatına daim adları ilə öyündüyü böyük klassiklərlə yanaşı, bir sıra önəmli müasir simalar bəxş etmişdir. Beşiyi başında Nima Yuşicin (1895-1960) durduğu modernist mahiyyətli “yeni şeir” (“şe’r-e nou”) hərəkatı ötən əsrin 50-60-cı illərində özünün bütöv bir pleyadasını ərsəyə gətirməklə, fars poeziyasında aparıcı təmayülə çevrildi və öz sürətli təkamülünün yeni mərhələsinə daxil oldu. Bu dövr şairləri içərisində Söhrab Sipehri istər “yeni şeir”in gəlişməsinə verdiyi töhfə, istərsə də yaradıcılıq üslubunun özünəməxsusluğu, dünyaduyumunun bənzərsizliyi baxımından xüsusi diqqət çəkir (Sipehrinin müasiri, ünlü fars şairəsi Foruğ Fərruxzad belə deyirdi: “Söhrab hamıdan fərqlənir”). Təsadüfi deyil ki, özündən sonrakı poetik nəsələ ciddi təsir bağışlayan Sipehri poeziyasına bütün dünyada maraq ilbəl artmaqda, əsərləri müxtəlif dillərə tərcümə edilməkdədir. Sipehrinin şəxsiyyətinə özəl marağı şərtləndirən amillərdən biri də budur ki, o, İran mədəniyyəti tarixinə təkcə böyük şair kimi deyil, həm də dünyaca məşhur modernist rəssam kimi daxil olmuşdur.

Söhrab Sipehri 7 oktyabr 1928-ci ildə İranın indiki İsfahan ostanına (əyalətinə) aid Kaşan şəhərində anadan olub. Atası poçt və teleqraf idarəsində işləsə də, sənətə bağlı adam idi: sonralar şairin özünün də yazdığı kimi, tar düzəldər və çalardı, gözəl xəttat idi, şeir vurğunuydu. Bu da Söhrabın sənətə meyillənməsində izsiz ötüşməmişdir, baxmayaraq ki, şair atasını erkən itirmiş və anasının himayəsində böyümüşdür. Söhrabın xarakteri də bir növ bədii yaradıcılıqla məşğul olmasına şərait yaradırdı. Onu yaxından tanıyan həmyerlisi, şair və maarif xadimi Müşfiq Kaşaninin yazdığına görə, Söhrab son dərəcə ədəbli, utancaq, təkliyi sevən bir insan idi, ictimai yerlərdən qaçar, gözlərini mavi səmaya, axar suya zilləyib özünə dalmağı üstün tutardı. Bununla yanaşı, hədsiz dərəcədə

zəhmətkeş və çalışqan idi, işləməkdən, oxuyub-öyrənməkdən yorulmazdı. Bacısı Pəridoxt Sipehrinin xatirələrindən bəlli olur ki, artıq on dörd yaşınadək Söhrab fars ədəbiyyatı ilə yanaşı, Lamartin, Höte, Zolya, Şatobriyan və Hüqo kimi Qərb müəlliflərinin əsərlərini mütaliə edibmiş. Hələ orta məktəbdə oxuyarkən rəsm çəkməyə böyük həvəs göstərən Söhrab on səkkiz yaşından şeir də yazmağa başlayır.

Tehranda iki il texnikumda oxuyan Söhrab yenidən doğma şəhəri Kaşana qayıdır: o dövrün qanununa əsasən, o, beş il ərzində məcburi qaydada əyalətdə müəllimlik etməli idi. Lakin həmin vaxt Kaşan təhsil idarəsinin rəis müavini olan adı çəkilən Müşfiq Kaşaninin təklifinə əsasən, o, sözügedən idarədə işləməyə başlayır. Həmin dövrdə yaradıcılıqla yanaşı, intensiv mütaliə ilə məşğul olur. Bununla bağlı M.Kaşaninin qeyd etdiyi bir məqam Söhrab poeziyasının xarakteri ilə bağlı müəyyən məsələlərin üzərinə işıq salır: Söhrab klassik farsdilli ədəbiyyatdan “hind üslubu” adıyla məşhur olan cərəyan nümayəndələrinin yaradıcılığına (Saib Təbrizi (1601-1676), Kəlim Kaşani (vəf. 1651), Nəziri Nişaburi (vəf. 1614), Əbdülqadir Bidel (1644-1721) və s.) xüsusi maraq göstərir, onları dərinlən araşdırıb öyrənirmiş; hətta səfərlərə də Saibin, yaxud Bidelin divanını götürər, ona çətin gələn beytlərin mənasını ədəbiyyat bilicilərindən soruşarmış.

1948-ci ildə Sipehri Tehran universitetinin incəsənət fakültəsinə daxil olur və bununla da rəssamlığı özünə peşə seçir. Ədəbi yaradıcılığına da ara verməyən şair 1951-ci ildə özünün “Mərg-e rəng” (“Rəngin ölümü”) adlı ilk şeirlər toplusunu çap etdirir. Həmin topluda onun “yeni fars şeirinin atası” Nima Yuşicin güclü təsiri altında olduğu aydın görünür. Bu təsirin izləri Söhrabın 1953-cü ildə işıq üzü görən “Zendegi-ye xabha” (“Yuxuların həyatı”) başlıqlı ikinci kitabında sezilməkdədir, hərçənd kitabın adı və məzmunu şairin açıq-aşkar sürrealizmə meyillənməsindən də xəbər verirdi. 1955-ci ildə məşhur “Süxən” (“Söz”) dərgisində Sipehrinin yapon şeirindən tərcümələri çap olunur.

Universiteti bitirdikdən sonra Sipehri bir sıra dövlət idarələrində çalışır, qısa müddət tədrislə məşğul olur, eyni zamanda rəssam kimi bir neçə sərgidə iştirak edir; 1961-ci ildə Tehranda onun ilk fərdi sərgisi açılır. Buna qədər isə o, Avropaya

(Paris, London, Roma...) səfər etmiş, 1960-cı ildə Yaponiyaya gedərək, ağac üzərində həkkəlik sənətini öyrənmiş, geri dönərkən yolunu çox sevdiyi Hindistandan salmışdı. İlk fərdi sərgisinin baş tutduğu həmin 1961-ci ildə Söhrab Sipehri bir-birinin ardınca iki şeir kitabını – “Avar-e aftab” (“Günəşin qəlpələri”) və “Şərq-e ənduh” (“Kədərin şərq”) – oxuculara təqdim edir. Bu kitablar poetik yetkinliyin göstəricisi olmaqla yanaşı, şairin yaradıcılığında yeni bir istiqamətin başlanğıcından xəbər verir (təsadüfi deyil ki, bəzi tənqidçilər “əsil Söhrab”dan danışarkən, onun ilk iki kitabını kənara qoyurlar). 1965 və 1966-cı illərdə “Arəş” rüblük dərgisində çap olunan “Səda-ye pa-ye ab” (“Suyun ayaq səsi”) və “Mosafer” (“Yolçu”) poemaları isə bu istiqamətin başlıca parametrlərini ortaya qoyur. Burada söhbət sadəcə fərdi üslubun müəyyənləşməsindən deyil, bütöv poetik-fəlsəfi sistemin yaradılmasından gedir. Bu sistemi “Söhrabın dünyası” adlandıran o illərin ən populyar şairi Foruğ Fərruxzad yazırdı: “Onun (Sipehrinin – M.M.) fikir və hiss dünyası mənim üçün dünyaların ən maraqlısıdır. O, konkret məkan, zaman və insanlardan danışmır, insandan və həyatdan söz açır. Buna görə də genişdir... Əgər o, bütün gücünü şeirə həsr edərsə, onda görərsiniz haralara gedib çıxacaqdır”. Amma Foruğun arzusuna rəğmən, Sipehri rəssamlıq fəaliyyətindən bir gün də qalmırdı. Onun əsərləri İranda yanaşı, Fransada, ABŞ-da, Braziliyada, İsveçrədə fərdi və kollektiv sərgilərdə nümayiş etdirilirdi. Şairin müxtəlif ölkələrə səfərləri də davam edirdi: Almaniya, İspaniya, Hollandiya, Yunanıstan, Misir, Pakistan, Əfqanıstan... 1962-ci ildə özünü büsbütün yaradıcılığa həsr etmək məqsədilə dövlət işlərindən birdəfəlik uzaqlaşması buna imkan yaradırdı.

Beləliklə, Sipehri yaradıcılıqla bağlı böyük bir həqiqəti təsdiqləmiş oldu. Bu barədə M.Kaşani yazırdı: “Söhrab təkliyə çəkilməyi ədəbi yığıncaqlarda və şeir məclislərində iştirakdan üstün tuturdu. O deyirdi ki, orijinal sənətkar özü öz yerini tutur, burada hər hansı təbliğata elə də ehtiyac yoxdur. Özü də belə idi və belə də etdi”. 1968-ci ildə çap olunan “Həcm-e səbz” (“Yaşıl həcm”) adlı kitabı Söhrab Sipehrinin poetik istedadını bütün miqyası ilə nümayiş etdirdi və İran ədəbiyyatşünaslarının dediyi kimi, onu modern fars şeirinin beş aparıcı simasından

birinə (digərləri Nima Yuşic, Əhməd Şamlu, Foruğ Fərruxzad və Mehdi Əxəvani-Salis sayılır) çevirdi. Həmin dövrdə (1960-1970-ci illərdə) İranda ədəbi gündəmin mərkəzində dayanan Sipehri poeziyası çeşidli tənqidlərə də məruz qaldı. Kimlərsə onu “ictimai öhdəlik”dən qaçmaqda, kimlərsə poetik dili danışıq (“küçə və bazar”) dili səviyyəsinə salmaqda ittiham etdi. Şairin yaradıcılığının bədii-fəlsəfi mahiyyətinə də yanaşmalar müxtəlif idi. Kimlər üçünsə o, sürrealist, kimlər üçünsə buddist, kimlər üçünsə sufi (neosufi)... idi. Söhrabda bunların hamısı vardı, amma o həm də bunların heç biri deyildi. Onun buddizmə marağı şübhəsiz bir faktdır, məsələn, “Nilufər” və “Bodhi” kimi şeirləri bunu aydın göstərir. Onun fransız sürrealist poeziyasına (və Uilyam Bleykə) vurğunluğu da bəlli məsələdir və şeirlərində yuxu ilə gerçəkliyin qarışdırılması, irrasionallığa meyl bunun təzahürüdür. Söhrabın şeirlərində sufizmin “fəna”, “təcəllə”, “vəcd”, “kəşf” kimi istilahları işlənəkdədir, amma bununla belə onun mistikası fərqli mahiyyətdədir. Üstəlik, Söhrabın öz simvolikası da var: “gecə”, “quş”, “su”, “pəncərə”, “alma”, “hovuz”, “heçlik” və s. Məsələ bundadır ki, Söhrab yeni fars poeziyasında görünməmiş, qeyri-adi bir sintez həyata keçirmişdir və onun dünyaya baxışı universal səciyyəlidir. Buradan onun “hind üslubu” şairlərinə xüsusi marağının kökü aydınlaşır.

Sipehrini ictimai həyata biganəlikdə suçlayanlardan biri “İran ədəbi tənqidinin patriarxı” adlandırılan və əslən Təbrizdən olan böyük yazıçı, şair və filosof Rza Bərahəni olmuşdur. Sonralar R.Bərahəni müsahibələrinin birində deyir: “Vaxtilə mən Söhrab haqqında bir məqalə yazmışdım... O zamanlar mən sırf ictimai bir şair idim və əqidəm beləydi ki, belə bir zamanda şair gərək səngərdə olsun. Bu yöndən mən Sipehrinin şeirini qəbul edə bilməzdim. Təbii ki, mən bu gün o cür düşünürəm...” Və sonra: “Sipehri poetik səmimiyyətin yeni bir hüduduna yetişmişdir”. Sonuncu, şübhəsiz, Sipehri şeirinə verilən çox düzgün və həm də çox yüksək qiymətdir. Bu cəhət xüsusən “Suyun ayaq səsi” poemasında bütün parlaqlığı ilə özünü göstərir. Həmin əsərdə Söhrabın dünyaduyumunun əsas cəhətləri son dərəcə aydın ifadəsini tapmışdır. Təfsilata varmadan deməliyəm ki, şair insanları yeni baxışa yiyələnməyə çağırır: “Gözləri yumaq gərək, başqa cür

görmək gərək”. Bunun üçünsə, insanlar geriyə baxmaqdan qurtulmalı, ənənə yükündən, hər cür stereotiplərdən, hətta sözlərin şüurda doğurduğu ənənəvi obrazlardan xilas olmalı, təbiətdə əriməyi, təbiətdə qərq olmağı bacarmalıdır: “Həyat “indi” hovuzunda çimməkdir”. “Həm sətir, həm ağ” şeirində bu halı “vəcd ilə kəşf arasında” bir durum kimi səciyyələndirən şair əmindir ki, bu zaman güllərin nəbzinin döyüntüsünü duymaq, ağacların nəfəsinin səsini eşitmək... və əbədiyyətə dalmaq mümkündür. Bu üzdən bir çox ədəbiyyatşünasların fikrinə rəğmən, Sipehri poeziyasında pessimizm, bədbinlik yoxdur, əksinə, öz sözlərilə desək, şur var, şövq var, şadlıq var...

Söhrab Sipehrinin daha bir kitabı – “Ma hiç, ma neqah” (“Biz heçik, biz – baxış”) 1977-ci ildə çap olunur. Elə həmin il şair sanki ömrünün sona yaxınlaşdığını duyaraq, altı toplusunun, iki poemasının və o vaxtadək çap edilməmiş şeirlərinin daxil olduğu “Həşt kitab” (“Səkkiz kitab”) adlı külliyyatını nəşr etdirir (bəzi ədəbiyyatşünaslar bu adda buddizmin səkkiz müqəddəs mərhələsinə işarə görürlər). Az sonra şairin ağır xəstəliyə – qan xərçənginə mübtəla olduğu aydınlaşır və bununla əlaqədar o, 1979-cu ilin sonlarında Londona yollanır. 1980-ci ilin martında Tehrana qayıdan Sipehri həmin il aprelin 21-də dünyasını dəyişir və öz vəsiyyətinə əsasən, Kaşan yaxınlığındakı Ərdəhal kəndində dəfn olunur...

Sonda onu qeyd edim ki, Söhrab Sipehrinin bütün toplularını əhatələyən bu kitabdakı tərcümələr, texniki səbəbdən sonda verilmiş “Suyun ayaq səsi” poeması istisna olmaqla, xronoloji prinsiplə, yəni yazılma ardıcılığı ilə düzülmüşdür və diqqətli oxucu bununla şairin məfkurə və sənətkarlıq baxımından təkamülünü də izləyə bilər. Və bir də: Sipehrinin yaradıcılığına daim maraq göstərən və əslində bu tərcümələrin meydana çıxmasının təşəbbüskarı olan dəyərli şairimiz, “Dünya ədəbiyyatı” jurnalının baş redaktoru Səlim Babullaoğluna təşəkkür etməyi özümə borc bilirəm.

Məsiğa Məhəmmədi

RƏNGİN ÖLÜMÜ

Gecənin qaranlığında
səssizcə bir rəng ölüb.
Uzaqlardan gələn bir qara quş
məğlubiyət gecəsinin damında
oturub oxuyur.
Qələbədən məstdir bu quş –
bu qəm vurğunu.

Bu rəngin ölümüylə
hər ahəngin ipi qırılıb.
Yalnız qorxusuz bir quşcuğaz
adi sükutun qulağından
fəryad sırğası asır.

Uzaqlardan gələn bir qara quş
məğlubiyət gecəsinin damında oturub –
daş kimi, hərəkətsiz.
Beynindəki qarışıq surətlərin üzərində
sürüşür gözləri.
Qəribə bir yuxu incidir onu:
gecənin torpağından rəng gülləri boylanır.
Səhər yelinin ayağı
ətir yollarında burxulur.
Bu quş, bu qəm vurğunu
hər an hiylə işlədib
dimdiyilə bir şəkil çəkir.

Bağlar qırılıb,
yuxular pozulub.
Yerin rüyaları
rəng güllərinin açması nağılını
yaddan çıxarıb.

Bu yoldan səssiz keçmək gərək:
bu zülmət gecənin qucağında bir rəng ölüb...

GECƏNİN QIRINDA

Neçə vaxtdı bu zülmət qaranlıqda,
Sükut rəngi çöküb dodaqlarıma.
Kimdisə uzaqdan çağırır, amma
Ayağım batıbdır gecə qırına.

Bircə çatı da yox bu qaranlığın,
Zülmət içindədir qapı, daş-divar.
Əgər sürünərsə yerdə bir kölgə,
Bu yalnız sənin öz xəyalın olar.

Adamların nəfəsi
Soyuq bir yelə dönüb.
Bu boğucu havada
Hər cürə sevinc ölüb.

Gecə cadugər əliylə
Çırpır qapını üzümə.
Mən çırpınır, çabalayır

O hey baxır, gülür mənə.

Gündüzlər çəkdiyim hər bir şəkili,
Axşam düşən kimi qaralda bilir.
Gecələr cızdığım ağ-qara rəsmi,
Gündüz yetişərək pambıqla silir.

Neçə vaxtdı mənim kimi hamının,
Sükut rəngi çöküb dodaqlarına.
Bir tərپəniş yoxdur bu sakitlikdə:
Əl-ayaqlar batıb gecə qırına.

QÜRUBA DOĞRU

Qürubun qırmızısı
çöküb daşların üstünə.
Dağ susur.
Çay çağlayır.
Düzənliyin ətəyində
göy rəng xırman bağlayır.

Kölgə kölgəyə qarışır.
Daş daşa bitişir.
Günün yorğun yolçusu yoldan keçir:
gözləri bir təbəssüm ardınca
bir kədər naxışı biçir.

Bayquş ucadan ulayır.
Quzğunlar ağır-ağır,

havadan enir bir-bir:
düzənlikdə qalmış leşin
gözlərini dimdikləyir,
onun alnından aşağı
iki göy çuxur baxır.

Qaranlıq çökür.
Düzənlik sakitləşir.
Günün rəngli nağılı
öz sonuna yetişir.

Budaqlar dalğın.
Daşlar solğun.
Çay ağlayır.
Bayquş ulayır.
Qürubun rənginə qəm qarışır.
Dodağımdan soyuq nağıl axır:
qürubun qəfəsi könlümü sıxır.

GİZLƏNMİŞ QUŞA

Sənə sözümlərim var,
ey gözdən iraq yerdə oxuyan
və səsi ilə zamanın örtüyünü qaldıran quş!

Axı sənə nə dərddin var ki,
öz gizli xəlvətindən hay salırsan
və həyatın sevincini məndən alırsan?!

Harda gizlənmişən, ey quş?
Tər otların toru altında,
şövq budaqları arasındamı?
Bataqlığın yaşıl gözləri üstündənmi uçursan,
Bəlkə idrak çeşməsi başında qanadını yuyursan?
Hardasansa, de mənə.
Yolda düşməndən səs-soraq yox,
Günəşə çıx!
Daha şimşək buludun tavanına ayağını çırpılır,
ildırım ilanı da yuvasından çıxmır.
Daha tufan zənciri çölün bədəninə sarılmır.
Səssiz bir gündür, sakitlikdir.
Daha nədən qorxursan?

SƏRGƏRDAN CƏHƏNNƏM

Gecəni içmişəm
və bu sınımış budaqlar üzərində ağlayıram.
Məni tək burax,
ey qızmış və sərgərdan göz!
Məni olmaq əzabı ilə tək burax.
Qoyma vücudumun yuxusunu yolum.
Qoyma təkliyin qaranlıq balışından başımı qaldırım
və xəyalların əriş-arğacsız ətəyindən yapışım.

Aldadıcı işıqlar
kölgəsiz sütunlar üzərində oynayırlar.
Yuxumun sınımış tilsiminə bax,
əbəs yerə göz mirvarisinin zəncirindən asılıb.

Ona de:
ey sərxoş cəhənnəmin çırıntısı!
Ona de: gözlərinin qara yelini içmişəm,
içmişəm ki, daim aramsızam.
Ey sərgərdan cəhənnəm!
Məni tək burax.

XATİRƏ

Saat kəfgirinin uzun kölgəsi
sonsuz səhranın üzərində titrəyirdi:
Gəlirdi, gedirdi.
Gəlirdi, gedirdi.
Və mən səhranın parlaq qumları üzərində
qısa yuxumun şəklini çəkirdim.
O yuxu cəhənnəm istisini içmişdi
və onun havasında həyatım ərimişdi.
O yuxu sona çatanda
mən də öz sonuma çatdım.

Mən yuxumun şəklini çəkirdim
və gözlərim saat kəfgirinin ləngərini öz heyrətində itirmişdi.
Bu şəklin nazik damarlarına
dünənki yuxunun bütün istisini necə tökmək olardı?
Şəklimi çəkdim.
Nəsə itmişdi.
Öz üstümə əyildim:
vücudumda bir oyuq ağzını açmışdı.

Saat kəfgirinin uzun kölgəsi
Sonsuz səhranın üzərində titrəyirdi
və mən yuxumun canlı şəklinin yanında idim.
Bu şəklın damarları əbədiyyətdə çırpınırdı
və baxışımın kökü onun ərış-argacında yanırıdı.
Bu dəfə
saat kəfgirinin kölgəsi
mənım canlı şəklımın üzərindən keçəndə
səhranın parlaq qumları üzərində heç nə yox idi.
Qışqırdım:
“Şəkli geri qaytar!”
Və səsım bir ovuc toz kimi yerə yatdı.

Saat kəfgirinin uzun kölgəsi
sonsuz səhranın üzərində titrəyirdi:
Gəlirdi, gedirdi.
Gəlirdi, gedirdi.
Bir insanın baxışı dalınca qaçırıdı.

İTMİŞ AN

Otağımın bataqlığı bulanmışdı
və mən damarlarımdakı qanın zümzüməsini eşidirdim.
Həyatım qatı bir qaranlıqda keçirdi.
Bu qaranlıq vücudumun təməlını işıqlandırırıdı.

Qapı açıldı
və o, əlində çıraq yel kimi içəri doldu.
Tərk edilmiş bir gözəllikdi

və gözümlə onun yolunda qalmışdı:
o, həyatımın şəkilsiz röyası idi.

Gözlərimdə bir ətir zümzümə etdi.
Damarlarım dondu.
Məni mənə göstərən bütün iplər
onun çırağının şöləsində yandı:
Zaman məndən keçmirdi.
Çılpaq bir şövq idim.

O, çırağını havadan asdı.
Məni işıq düşən yerlərdə arayırdı.
Otağımı ələk-vələk elədi
və məni tapmadı.
Bir xəfif külək çırağını söndürdü.

Yel ötüb keçirdi
və mən bir təmələ yerləşirdim,
otağımın qatı qaranlığında görünürdüm.
Görünürdüm, kimin üçün?
O artıq yox idi.
Otağın qaranlıq ruhunamı qarışmışdı?
Damarlarıma isti bir ətir yayılırdı.
Hiss etdim ki, itmiş varlığı ilə mənə baxır,
mən isə əbəs yerə məkanı axtarıram:
o, itmiş bir an idi.

NİLUFƏR

Yuxumun sərhədindən keçirdim,
bir nilufərin qara kölgəsi
bu viranəni büsbütün bürümüşdü.
Görən hansı dəli külək
bu nilufərin toxumunu
mənim yuxumun torpağına gətirdi?

Röyaların şüşə qapıları arxasında,
aynaların dibsiz bataqlığında,
özümün bir parçamı öldürdüyüm hər yerdə
bir nilufər bitmişdi.
Elə bil hər an içimə yeri yirdi
və mən
onun açmasının sədası altında
hər an özümü öldürürdüm.

Eyvannın damı uçulur,
nilufərin gövdəsi sütunlara sarılır.
Görən hansı dəli külək
bu nilufərin toxumunu
mənim yuxumun torpağına gətirdi?

Nilufər böyüdü,
Gövdəsi şəffaf rüyamın dibindən boy atdı.
Mən yuxuda olanda
oyaqlıq seli özünü yetirdi.
Gözlərimi açıb yuxumun viranəsinə baxdım:
nilufər bütün həyatıma sarılmışdı.
Onun damarlarında axan mən idim,
vücudu məndə kök salmışdı,

büsbütün mən olmuşdu.
Görən hansı dəli külək
bu nilufərin toxumunu
mənim yuxumun torpağına gətirdi?!

SƏFƏR

Uzun anlardan sonra
pəncərəmin boz ağacında bir yarpaq bitdi,
yaşıl bir yel vücudumu titrətdi.
Və hələ mən
bədənimin köklərini
röyaların qumluğuna sancmamışdım ki,
yola düşdüm.

Uzun anlardan sonra
bir əlin kölgəsi üstümə düşdü,
barmaqlarının titrəyişi məni oyatdı.
Və hələ mən
öz tənha işığı
içimin zülmət burulğanına salmamışdım ki,
yola düşdüm.

Uzun anlardan sonra
İsti bir işıq saatın donmuş bataqlığına düşdü,
bir kəfgir hərəkətini ruhuma süzdü.
Və hələ mən
unutqanlıq bataqlığına yuvarlanmamışdım ki,
yola düşdüm.

Uzun anlardan sonra
bir an keçdi:
pəncərəmin boz ağacından bir yarpaq düşdü,
bir əl kölgəsini üstümdən çəkdi,
bir kəfgir saatın bataqlığında dondu.
Və hələ mən
gözlərimi açmamışdım ki,
başqa bir yuxuya daldım.

CAVABSIZ

Əvvəli və sonu olmayan qaranlıqda
intizarımın işığında bir qapı bitdi.
Özümü tənha qapının arxasına yetirdim,
içəri keçdim:
bacasız boş otaq baxışımı doldurdu.
İçimə bir kölgə düşdü
və bütün oxşarlığımı öz tanınmazlığında itirdi.
Bəs mən harada idim?
Bəlkə də həyatım itirilmiş bir yerdə cərəyan edirdi
və mən özü də bilmədən bütün xəlvətləri qarışdırıb
bütün rüyaların sonunda heyrət kölgəsinə dalan
bir inikas idim.

Mən tənha qapının arxasında qalmışdım.
Həmişə özümü tənha bir qapının arxasında görmüşəm.
Sanki vücudum bu qapının ağzına bağlanmış,
onun lallığında kök salmışdı.

Məgər mənim həyatım cavabsız bir səda deyildimi?

Bacasız otaqda bir inikas sərgərdan qalmışdı

və məni qaranlıqda yuxu aparmışdı.

Yuxumun dərinliyində özümü tanıdım

və bu ayıqlıq yuxumun xəlvətini pozdu.

Bu ayıqlıq mənim yeni bir səhvim idimi?

Əvvəli və sonu olmayan qaranlıqda

bir fikir tənha qapının arxasında qalmışdı.

Bəs mən harada idim?

Bir yerdə ayıldığımı hiss etdim.

Bu ayıqlığın işığında bütün vücuduma tamaşa elədim:

mən bir səhvin itmiş kölgəsi deyildimmi?

Bacasız otaqda

bir inikas dolaşırdı.

Bəs mən harada idim?

Əvvəli və sonu olmayan qaranlıqda

bir heyvət tənha qapının arxasında qalmışdı.

YOLDAŞ

Gecələrin çıraxsızlığında tənha yol gedirdim.

Əllərim məşəllərin xatirəsini unutmuşdu.

Bütün ulduzlarım qaranlığa çəkilmişdi.

Ovcum çırıntıların quru saplağını sıxaraq tutmuşdu.

Hər anım pozulan əlaqələrin, uçulan körpülərin gurultusuyla doluydu.

Tənha gedirdim, eşidirsənmi? Tənha.

Mən uşaqlığın yaşıl bağının tərəvətindən yola düşmüşdüm.
Güzgülər əksimin intizarında idilər,
qapılar mənim kədərlə keçməyimi gözləyirdilər.
Və mən gedirdim; öz sonumda yerə sərilməyə, gedirdim.
Birdən sən anların dolanbacında, iki qaranlıq arasında mənə qoşuldu.
Nəfəsimin səsi bədəninin cəhənnəm görkəminə qarışdı:
Bütün çırpıntılarım səninki olsun, ey gecəyə qarışmış çöhrə!

Bütün çırpıntılarım.

Mən ulduzların soyuq yarpaq tökümündən keçmişəm ki,
sənin vücudunun üsyankar cizgilərində itmiş şöləni tapım.
Əlimlə gecəni başdan-ayağa sıgalladım,
oyanan barmaqlarımdan dua zümzüməsi süzüldü.
Fəzanın salxımını sıxdım,
içimin qaranlığında ulduz damlaları parladı.
Və axırı
duanın dumanlı ahəngində səni itirdim.

Bizim aramızda çöllərin sərgərdanlığı var.
Gecələrin çıraqsızlığı, qürbətlərin torpaq yatağı, alovların unudulması var.
Bizim aramızda axtarışların “Min bir gecə”si var.

DUA

Nuru keçdik, qızıl düzənlikdən ötdük.
Əfsanəni dərdik və solan kimi atdıq.
Qumluğun kənarında kölgəli bir Günəş bizi əzizlədi. Ayaq saxladıq.
Geniş rəmz çayının sahilində xəyalların başını kəsdik.
Bir bulud gəldi və biz gözümüzü yumduq.
Zülmət yarıldı, dan ulduzunu gördük və zirvəyə qalxdıq.

Bir şimşək çaxdı və bizi dua edən gördü.
Titrəyib ağladıq. Gülüb ağladıq.
Leysan tökdü: ürəyimiz bir idi.
Qaranlıq çəkildi, başımızı səmanın maviliyinə sürtdük, səmaya layiq olduq.
Kölgəni dərədə qoyduq. Təbəssümü geniş boşluğa səpdik.
Sükutumuz bir-birinə qovuşdu və biz “biz” olduq.
Tənhalığımız qızıl düzənliyə qədər yayıldı.
Günəş bizim çöhrəmizdən qorxdu.
Biz anlayıb güldük.
Gizlədib acıq verdik.
Nə qədər bir olduqsa, bir o qədər tənhalaşdıq.
Zirvədən ayrıldıq:
Mən yerə endim və bəndə oldum.
Sən yuxarı qalxdın və Tanrı oldun.

VƏ

- Bəli, biz bir yuxunun qönçəsiyik.
- Yuxunun qönçəsi? Onda açacağıqmı biz?
- Bir gün, titrəmədən ləçəyimiz.
- Burada?
- Yox, ölüm vadisində.
- Təklidə, zülmətdə...
- Yox, gözəl bir xəlvətdə.
- Bəs bizə kim baxacaq, bizi kim iyləyəcək?
- ...
- Və küləklər yolacaq?
- ...
- Və yenə də yerə salacaq?

- ...

BODHI

Elə bir andı ki, qapılar açılmışdı.

Yarpaq yox, budaq yox, fəna bağçası saçmışdı.

Məkan quşları susqun, bu susqun, o susqun. Danışan susqun olmuşdu.

O nə meydandı: qurd quzuyla otlayırdı.

Səsin naxışı solğun, küyün naxışı solğun. Məgər pərdə açılmışdı?

Mən getmişdim, o getmişdi, biz bizziz qalmışdı.

Tənha gözəllik olmuşdu.

Hər çay – dəniz,

hər varlıq Budda olmuşdu.

İŞIQ, MƏN, GÜL, SU

Bulud yox.

Külək yox.

Yerim hovuzun qırağı:

Balıqların fırlanması, işıq, mən, gül, su.

Həyat salxımının paklığı.

Anam reyhan dərir.

Çörək, reyhan və pendir, buludsuz səma, tər yaşıllıqlar.

Nicat yaxında: həyətdəki güllərin arasında.

İşiq mis kasada nə nəvazişlər göstərir!

Nərdivan divarın üstünə qalxıb səhəri yer üzünə gətirir.

Hər şey bir təbəssümün arxasında gizlənib.
Zaman divarında bir yarıq var, ordan mənim üzüm görünür.
Elə şeylər var ki, bilmirəm.
Bilirəm, bir otu yolsam, ölərəm.
Yuxarı, zirvəyə qalxıram, mən qanadla doluyam.
Zülmətdə yolu görürəm, mən çıraqla doluyam.
Mən işıq və qumla doluyam,
və otlar, ağaclarla doluyam.
Doluyam yolla, körpüylə, çayla, dalğayla.
Doluyam bir yarpağın sudakı kölgəsiylə:
İçim necə də tənhadır.

YOLDAN BİR SİFARIŞ

Bir gün mən
gələcəm,
bir xəbər gətirəcəm,
damarlara nur süzəcəm
və səsləyəcəm:
«Ay səbəti yatmışlar,
alma gətirmişəm –
Günəşin qırmızı almasını!»

Gələcəm:
dilənçiyə yasəmən verəcəm,
cüzamlı qadına sırğa bağışlayacam,
kora deyəcəm: «Bağ nə baxmalıdır!»
Hər yanı dolaşacam,
küçələri gəzəcəm,

car çəkəcəm: «Şeh, şeh, şeh!»

Bir yolçu deyəcək: «Yaman zülmət gecədir».

Ona bir kəhkəşan verəcəm.

Körpünün üstündə ayaqsız bir qızcığaz var –

ulduzları onun boynundan asacam.

Bütün söyüşləri dodaqlardan yığacam,

bütün divarları diblərindən yıxacam.

Quldurlara deyəcəm:

«Karvan gəlib, yükü təbəssüm!»

Buludları parçalayacam.

Gözləri Günəşə,

ürəkləri eşqə,

kölgələri suya,

budaqları küləyə

düyünləyib bağlayacam.

Uşaqların yuxusunu

cırcıramaların nəğməsinə qovuşduracam.

Çərpələnglər uçuracam,

güldanları sulayacam.

Gələcəm:

Atlara, öküzlərə nəvazişin yaşıl ələfini verəcəm,

Susuz madyana bir vedrə şəh içirəcəm,

yolda yük daşıyan ulağın milçəyini qovacam.

Gələcəm:

Hər hasarın üstündə bir mixək əkəcəm,

hər pəncərənin altında bir şeir oxuyacam,

hər qarğaya bir şam ağacı verəcəm.

İlana deyəcəm: «Qurbağa nə gözəldir!»

Barışdıracam.

Qovuşduracam.

Yol keçəcəm.

Nur içəcəm.

Sevəcəm.

SU

Suyu bulandırmayaq:

Aşağıda, deyəsən, bir göyərçin su içir.

Ya uzaq bir meşədə bir bülbül qanadını yuyur.

Ya da bir kənddə bir səhəng doldurulur.

Suyu bulandırmayaq:

Bəlkə bu axar su bir qovağın dibinə gedir ki, bir ürəkdən kədəri yusun.

Bəlkə də bir kasıbın əli qaxaca dönmüş çörəyi onda isladır.

Gözəl bir qadın çayın sahilinə gəlib,

Suyu bulandırmayaq:

Gözəl üz ikiqat gözəlləşib.

Bu su nə şirindir!

Bu çay nə durudur!

Yuxarı başdakı adamlar nə xoşbəxtdirlər!

Bulaqları çağlasın, inəkləri süd versin!

Mən görməmişəm onların kəndini.

Əlbət, çəpərlərinin dibində Tanrının izi var.

Orada Ay sözün üstünə işıq salır.

Əlbət, yuxarı kənddə hasarlar alçaqdır.
Adamlar bilir lalə necə güldür.
Əlbət, orada mavi – mavidir.
Kənd əhli xəbər tutur bir qönçə açılanda.
Bu, necə bir kənddir!
Bağ yolları nəğməli olsun!
Oranın adamları çay qırağında suyu anlayırlar.
Onlar bulandırmayıblar, biz də
suyu bulandırmayaq.

GÜLÜSTANƏDƏ

Nə geniş çöllər!
Nə uca dağlar!
Gülüstanədə necə də otların ətri gəlirdi!
Mən bu kənddə bir şey dalınca düşmüşdüm:
Bəlkə bir yuxunun dalınca,
bir nurun, bir çınqılın, bir təbəssümün dalınca.

Qaraqovaqların arxasında
tam bir qayğısızlıq məni çağırırdı.

Bir qamışlıqda dayandım, külək əsirdi, dinlədim:
Kim idi mənimlə danışan?
Bir kərtənkələ sürünüb qaçdı.
Yola düşdüm.
Yolüstü bir yoncalıq,
sonra bir xiyar bostanı, gül açmış tağlar
və torpağın unudulması.

Bir su qırağında
Başmaqlarımı çıxarıb oturdum, ayaqlarım suda:
“Mən nə yaşılam bu gün
və bədənim nə qədər oyaq!
Allah eləməsin, dağın dalından bir kədər gəlsin.
Kim var ağacların arxasında?
Heç kim, bir inək otlayır çəmənlikdə.
Yay günü, günortadır.
Kölgələr bilir, nə yaydır.
Ləkəsiz kölgələr,
ışıqlı, təmiz bir guşə.
Hisslərin uşaqları! Oynamaq yeri buradır.
Həyat xali deyil:
Mehribanlıq var, alma var, inam var.
Bəli,
lalələr durduqca, yaşamaq olar.

Bir şey var ürəyimdə, nur meşəsi kimi, səhər yuxusu kimi
və elə coşqunam ki, könlüm istəyir
qaçım düzənliyə kimi, gedim dağa kimi.
Uzaqlardan bir səs gəlir, məni səsləyir”.

QÜRBƏT

Ay kəndin başı üstündədir,
kənd əhlisə yuxuda.
Bu Aylı gecədə qürbət kərpicini qoxlayıram.
Qonşu bağda çırağ yanır,

mənim çırağım sönüb.

Ay xiyar boşqabına, su kuzəsinin boğazına işıq salır.

Qurbağalar oxuyur.

Arabir bayquş da.

Dağ mənə yaxındır: ağcaqayınların, iydələrin arxasında.

Və düzənlik görünür.

Daşlar görünür, çiçəklər görünür.

Uzaqda kölgələr görünür – suyun tənhalığı kimi, Tanrının avazı kimi.

Gecə yarısı olmalıdır.

Odur Böyük Ayı bürcü: damdan iki qarış yuxarı.

Səma mavi deyil, gündüz mavi idi.

Yadımda olsun ki, sabah gedib Həsənin bağından alça və ərik alım.

Yadımda olsun ki, sabah sallaqxanada keçilərin şəklini çəkim.

Süpürgələrin, onların sudakı kölgəsinin şəklini.

Yadımda olsun ki, suya düşən kəpənəkləri tezcə sudan çıxarım.

Yadımda olsun ki, yerin qanununa zidd bir iş görməyim.

Yadımda olsun ki, sabah arx qırağında qətfəmi sabunotuyla yuyum.

Yadımda olsun ki, tənhayam.

Ay tənhalığın başı üstündədir.

BALIQLARIN SİFARİŞİ

Getmişdim hovuz başına,

tənhalığımın əksini görə bəlkə.

Hovuzda su yoxdu.

Balıqlar dedilər:

“Ağacların suçu yoxdu.

Yayın qızmar günortasında

suyun işıqlı oğlu ayağını yumaq üçün

oturdu hovuzun qırağında

və Günəşin qartalı gəldi,

çəkib apardı onu öz caynağında.

Cəhənnəmə ki, almadıq sudakı oksigeni,

Pulcuqlarımızdan ildırım keçdi yəni.

Amma o böyük nur,

o qırmız qərənfilin sudakı əksi

– əgər külək gəlib görsəydi, hay salardı hər ağaca –

bizim gözlərimizdi –

cənnəti təsdiqləyən baca.

Sən titrəyən bağda Tanrını görsən, çalış

ona söylə ki, hovuzu susuzdur balıqların”.

Külək çinara baş çəkməyə gedirdi.

Mənsə Tanrıdan soraq tutmağa.

ÜNVAN

Əbülqasim Səidi üçün

“Dostun evi hardadır?” – deyə,

dan yeri ağaranda, süvari soruşdu.

Asiman duruxdu.

Yolçu dodağındakı nur budağıny
qumların qaranlığına bağışladı
və barmağı ilə qovağı göstərib dedi:

“Ağaca çatmamış,
Tanrının yuxusundan da yaşıl bir bağı yolu var
və orada sevgi sədaqətin qanadları qədər mavidir.
O küçənin yetkinlik boylanan sonunadək gedərsən,
sonra tənhalıq gülünə doğru dönərsən,
gülə iki addım qalmış,
yerin əbədi əsatir fəvvarəsinin yanında dayanarsan
və səni şəffaf bir qorxu bürüyər.
Səmimiyyət süzülən o fəzada bir xışıltı eşidərsən:
Bir uşaq görərsən,
nur yuvasından bala götürmək üçün hündür şam ağacına dırmaşıb.
Ondan soruşarsan
dostun evi hardadır”.

ANDA BİR VAHƏ

Əgər mənim soruğuma gəlsəniz,
heçliyin arxasındayam.

Heçliyin arxası bir yerdir.
Heçliyin arxasında havanın damarları
yerin ən ucqar guşəsində açılmış güldən
xəbər gətirən qasidlərdir.
Sübh çağy lalənin merac təpəsinə yollanmış

zərif süvarilərin ayaq izləri
qumların üzərindədir.

Heçliyın arxasında istək çətiri açıqdır:
Bir yarpağın dibində yanğı yeli əsən kimi
yağış zəngi çalınır.
Adam burda tənhadır
və bu tənhalıqda,
bir qarağac kölgəsi əbədiyyətədek uzanır.

Əgər mənim sorağıma gəlsəniz,
yavaşca, astaca gəlin ki,
tənhalığımın zərif çinisi çatlamasın.

DƏNİZLƏRİN ARXASINDA

Bir qayıq düzəldəcəm,
salacam suya.
Uzaqlaşacam bu qərib diyardan,
çünki orda sevgi meşəsinin
qəhrəmanlarını oyadacaq bir kimsə yox.

Qayığında tor olmayacaq,
ürəyimdə mirvari arzusu.
Eləcə sürəcəm.
Nə maviliklərə könül verəcəm,
nə də sudan baş qaldırıb
parıltılı tənhalıqda

saçlarıyla balıqçıları ovsunlayan
su pərilərinə.

Eləcə sürəcəm.

Eləcə oxuyacam:

“Uzaq olmalı. Uzaq.

O şəhərin kişisi sirli deyil.

O şəhərin qadını bir üzüm salxımı qədər şirəli deyildi.

Heç bir salonun güzgüsü sərxoşluqları təkrarlamırdı.

Heç bir gölməçə məşəli göstərmirdi.

Gecə nəğməsinə oxuyub bitirdi,

İndi pəncərələrin növbəsidir”.

Eləcə oxuyacam.

Eləcə sürəcəm.

Dənizlərin arxasında bir şəhər var:

Orada pəncərələr təcəllaya açılır.

Damlar bəşər ağılının fəvvarəsinə baxan

göyərçinlərin məskənidir.

On yaşlı hər uşağın əli irfan budağıdır.

Şəhər əhli hər çəpərə

bir işıq, bir zərif yuxu tək baxır.

Torpaq sənin duyğularının musiqisini eşidir

Və külək əsatir quşlarının qanad səslərini gətirir.

Dənizlərin arxasında bir şəhər var:

Orada Günəş tezdən duranların gözləridir.

Şairlər suyun, ağılın və işığın varisidir.

Dənizlərin arxasında bir şəhər var!
Bir qayıq düzəltmək gərək.

“HƏYAT” SÖZÜNÜN HƏRƏKƏTİ

Şamların arxasında qar.
Qar üstə bir dəstə qarğa.
Yol, yəni qərbət.
Külək, səs, yolçu və azca yuxuya meyl.
Sarmaşığı budağı, çatmaq və həyət.

Mən, darıxmaq və bu tərləmiş şüşə.
Yazıram və fəza.
Yazıram və iki divar, bir neçə sərçə.

Bir nəfər darıxır.
Bir nəfər toxuyur.
Bir nəfər sayır.
Bir nəfər oxuyur.

Həyat, yəni bir sığırcın uçdu.
Niyə darıxdın?
Ürəkaçan şeylər az deyil: məsələn, bu Günəş,
birisi günkü uşaq,
gələn həftəki göyərçin.

Ötən gecə bir nəfər öldü
və hələ buğda çörəyi yaxşıdır
və hələ su aşağı tökülür, atlar içir.

Damlalar axmaqda,
qar sükutun çiyində
və zaman yasəməninin fəqərə sütunu üstündə.

YAŞILDAN YAŞILA

Mən bu qaranlıqda
bir ağ quzunu düşünürəm,
Qoy, gəlib yorğunluğumun otunu yesin.

Mən bu qaranlıqda
uzalı qollarımı
o yağışın altında görürəm, –
bəşərin ilk duasını islatmışdı.

Mən bu qaranlıqda
qapı açdım qədim çəmənliklərə,
əsatirin divarından görünən qızıl şeylərə.

Mən bu qaranlıqda
kökləri gördüm
və ölümün pöhrəsinə suyun mənasını anladım.

BAŞLANGICIN SƏDASI

Ayaqqabılarım hanı?
Kim idi məni çağıran: Söhrab?

Tanış səsdİ – hava yarpağa tanış olan kimi.

Anam yatıb.

Mənuçöhr də, Pərvanə də, yəqin bütün şəhər əhli də.

İyun gecəsi bir mərsiyə sakitliyi ilə saniyələrin üzərindən keçir
və sərin bir meh ədyalın yaşıl qırağından yuxumu süpürür.

Ayrılıq qoxusu gəlir:

Balışım qaranquşların qanad səslərilə doludur.

Səhər açılacaq

və bu su kasasına

asiman köçəcək.

Bu gecə getməliyəm.

Mən bu diyarın insanlarıyla ən açıq pəncərədən danışdım –
zamana uyğun bir söz eşitmədim.

Heç bir göz sevgiyə torpağa dikilmədi.

Heç kəs bir bağcanı görəndə vəcdə gəlmədi.

Heç kəs əkinə qonmuş qarğa balasını ciddiyyə almadı.

Mənim ürəyim bulud kimi dolur

pəncərədən görəndə ki, bir huri

– qonşunun yetkin qızı –

yer üzünün ən nadir qarağacının altında oturub

fiqh oxuyur.

Başqa şeylər də var, ülvi anlar

(məsələn, bir şairə gördüm

səmaya elə vurğunluqla baxdı ki,

asiman gözlərində yumurta qoydu.

Və gecələrin birində
bir kişi məndən soruşdu:
Üzümün doğmasına qədər neçə saat yoldur?)

Bu gecə getməliyəm.

Bu gecə yalnız mənim tənhalıq köynəyimin sığışdığı
çamadanımı götürüb
bir səmtə getməliyəm ki,
orada dastan ağacları görünür –
daim məni səsləyən sözsüz genişliyə doğru.
Kimsə yenə çağırırdı: Söhrab!
Ayaqqabılarım hanı?

HƏMSƏFƏRLƏRİN BAĞINA

Səslə məni.
Sənin səsin yaxşıdır.
Sənin səsin o qəribə otun yarpağıdır ki,
hüznün səmimiyyəti sonunda bitir.

Bu susqun əsrin fəzasında
mən bir küçənin qavrayış mətnindəki nəğmə tamından da tənhayam.
Gəl, sənə deyim, mənim tənhalığım nə qədər böyükdür.
Və mənim tənhalığım sənin vücudunun qəfil hücumunu gözləmirdi.
Sevginin xasiyyəti elə budur.

Kimsə yoxdur,
gəl həyatı oğurlayaq və sonra da

iki görüş arasında bölək.

Gəl, birlikdə daşın halından nəşə anlayaq.

Gəl, şeyləri tezcə görək.

Bax, fəvvarənin əqrəbləri hovuzun saati üzərində

Zamanı tozcuqlara çevirir.

Gəl, suya dön sükutumun sətrindəki bir kəlmə kimi.

Gəl, ərit mənim ovcumda eşqin işıqlı günahını.

İsit məni!

(Bir dəfə Kaşan çölündə hava tutuldu

və güclü yağış yağmağa başladı.

Mən üşüdüm və onda bir daşın arxasında

lalənin ocağı məni isitdi).

Bu qaranlıq küçələrdə

mən tərəddüdlə kibritin vurulma hasilindən qorxuram.

Mən əsrin beton səthindən qorxuram.

Gəl ki, qara torpağı qaldırıcı kranların otlağı olan

şəhərlərdən qorxmayım.

Məni bir qapı kimi aç poladın meracı əsrində armud ağacının

yıxılmasının üzünə.

Məni yatırt filizlərin toqquşduğu gecədən uzaq bir budağın altında.

Səhər şaxtaçı gələndə məni çağır.

Və mən sənənin barmaqların arxasından yasəmən doğanda

oyanacağam.

Və o zaman

mən yuxuda olarkən, yerə düşən bombalardan danış.

Mən yuxuda olarkən, islanan yanaqlardan danış.

De ki, neçə ördək dənizin üzərindən uçub getdi.

Zirehli maşının təkərlərini bir uşağın yuxusu üstündən

keçdiyi o çatışmada
sarı bülbül öz nəğməsini hansı dinclik duyğusunun
ayağına bağladı.
De ki, limanlara hansı günahsız mallar gətirildi.
Barıt qoxusunun müsbət musiqisini hansı elm kəşf etdi.
Peyğəmbərliyin ağzında çörəyin anlaşılmaz tamından hansı idrak süzüldü.

Və o zaman mən ekvator Günəşinin hərarətindən doğan bir iman kimi,
səni bir bağın başlanğıcında əkəcəyəm.

DOST

I should be glad of another death.¹

T.S.Eliot

Böyük idi
və bu günün adamıydı
və bütün açıq üfüqlərlə rabitəsi vardı
suyun və torpağın nəğməsini necə də yaxşı anlayardı.

Səsi
gerçəkliyin pərişan hüznünə bənzəyirdi.
Göz qapaqları
ünsürlərin nəbzinin döyüntüsünü
bizə göstərərdi.
Əlləri
səxavətin təmiz havasını

---

¹ “Mən başqa ölümə şad olacağam” – Tomas Sternz Eliotun (1888-1965) “Journey of the magi” şeirinin son mısrası (tərcüməçi).

vərəqlədi
və mehribanlığı
bizim yanımıza köçürdü.

Öz xəlvətinə bənzəyirdi
və öz vaxtının ən sevgili dönüşlərini
güzgüyə açıqlayırdı.
O, yağış kimi təkrarın təravətiylə doluydu.
O, ağac kimi
işığın sağlamlığı içərisinə yayılırdı.
Həmişə küləyin uşaqlığını çağırardı.
Həmişə söhbətin ipini
suyun cəftəsinə bağlayardı.
Bir gecə bizim üçün
məhəbbətin yaşıl səcdəsini
elə aydın izah etdi ki,
biz torpağın səthindəki duyğunu tumarladıq
və bir vedrə suyun ləhcəsi kimi təzələndik.

Və dəfələrlə gördük ki,
neçə səbət ilə
bir salxım müjdə dərməyə getdi.

Amma əfsus
göyərçinlərin aydınlığı önündə otura bilmədi
və getdi heçliyin kənarına qədər,
nurların səbri arxasında uzandı
və heç düşünmədi ki,
biz qapıların pozuq tələffüzü arasında
bir alma yemək üçün

nə qədər tənha qaldıq.

UZAQLARIN YAXINLIĞINDA

Qadın qapının ağzındaydı,

həmişəki bədəniylə.

Yaxına getdim:

Oynaq oldu göz.

Çevrildi qanada, şövkə, işığa söz.

Çevrildi Günəşə kölgə.

Getdim bir az Günəşdə gəzməyə.

Uzaqlaşdım xoşagələn işarələrdə:

Getdim uşaqlıq və qumun vədə yerinədək,

sevindirici səhvlərin ortasınadək,

bütün xalis şeylərdək.

Getdim rəssam suların yaxınına,

gövdəsi dinclik gətirən

çiçəkləmiş armud ağacının altına.

Nəbzim rütubətli həqiqətlərə qarışdı.

Heyrətim ağaca qovuşdu.

Gördüm, mələklərin bir neçə metrliyindəyəm.

Gördüm, bir az sıxılıram.

İnsanın ürəyi sıxılıanda

tədbir dalınca gedir.

Mən də getdim.

Getdim stola qədər,

qatığın dadına, göyərtinin tərəvətinə qədər.

Orada çörək vardı, stəkan və qurtuldatma:

Arağın təmizliyində boğaz yanırdı.

Elə ki qayıtdım,

qadın qapının ağzındaydı,

həmişəki yaralı bədəniylə.

Su arxının boğazını

boş konserv qutusu

yaralayır.

HƏM SƏTİR, HƏM AĞ

Səhərdir.

Saf sərçə

oxuyur.

Payız vəhdət divarı üzərində

vərəqlənir.

Sevinc bəxş edən Günəşin davranışı

fəsad kütləsini

yuxudan oyadır.

Bir alma

zənbilin şəbəkəli macalında

çürüyür.

Əşyaların qəribliyinə bənzər bir hiss

göz qapaqları üzərindən keçir.

Ağacla yaşıl saniyə arasında

mavi təkrar

söz həsrətinə qarışır.

Amma

ey kağızın ağılıq şərəfi!

Bizim hərflərin nəbzi

xəttatın mürəkkəbi olmadan vurur.

İndinin zəhnində şəklin cazibəsi

əldən çıxır.

Kitabı bağlamaq gərək.

Ayağa durmaq,

zaman boyunca addımlamaq,

gülə baxmaq,

mübhəmliyi eşitmək gərək.

Varlığın dibinədək qaçmaq gərək.

Fəna torpağının ətrini tutub getmək gərək.

Ağacla Tanrının görüş yerinə yetmək gərək.

Genişliyin yaxınlığında

vəcd ilə kəşf arasında bir yerdə

əyləşmək gərək.

SUYUN AYAQ SƏSİ

(poema)

Anamın sükut dolu gecələrinə bağışlayıram!

Kaşanlıyam.

Güzəranım pis deyil.

Bir tikə çörəyim, azca aqlım, iynənin ucu boyda zövqüm var.

Ağac yarpağından yaxşı anam,

axar sudan yaxşı dostlarım var.

Və bir də çox yaxında olan Tanrım:

Bu şəbbular arasında, o uca şam ağacının altında,
suyun aydınlığı üzərində, otun qanunu üstündə.

Mən müsəlmanam.

Qibləm bir qızılgül.

Canamazım – bulaq, möhürüm – nur.

Səccadəm – çöl.

Mən dəstəməzi pəncərələrin titrəyişilə alıram.

Namazımda Ay axır, bütün rənglər axır.

Namazımın sonunda daş görünür:

Namazımın bütün zərrələri büllurlaşır.

Mən namazımı o zaman qılıram ki,

külək bir sərv ağacının başında azan vermiş olsun.

Mən namazımı otların təkbiri,

dalğaların iqaməsi ardınca qılıram.

Kəbəm su kənarında,

Kəbəm akasiyaların altındadır.

Kəbəm meh təkli bağdan-bağa, şəhərdən-şəhərə gedir.

“Qara daş”ım bağçanın işığıdır.

Kaşanlıyam.

Peşəm rəssamlıq:

Arabir rəngdən bir qəfəs düzəldib sizə satıram ki,

onun içinə salınmış lalənin nəğməsindən

tənha ürəkləriniz təzələnsin.

Bu nə sözdür, bu nə söz.... Bilirəm,
şəkilim cansızdır.
Yaxşı bilirəm, mənim rəsmimdəki hovuz balıqsızdır.

Kaşanlıyam.
Bəlkə əslim-nəsəbim
Hindistanda bir ota, "İpək yurdu"nda bir saxsıya bağlanır.
Bəlkə əslim-nəsəbim
Buxara şəhərindəki bir fahişəyə çatır.

Atam qaranquşların iki qaydığı, iki qar yağışı arxasında,
atam adamların Aylı gecələrdə iki yatışı arxasında,
atam zamanların arxasında ölüb.
Atam öləndə səma mavi idi.
Anam heç nə bilmədən yuxudan diksinib ayıldı, bacım gözəlləşdi.
Atam öləndə bütün polis nəfərləri şair idi.
Baqqal məndən soruşdu: necə batman qovun istəyirsən?
Mənsə ondan soruşdum: xoş könülün bir misqalı neçəyədir?

Atam şəkil çəkərdi,
tar düzəldər və çalardı,
yaxşı xətti vardı.

Bağımız bilik kölgəsi düşən tərəfdəydi.
Bağımız hisslərlə otların düyünləndiyi yerdi,
bağımız baxış, qəfəs və güzgünün təmas nöqtəsiydi.
Bağımız bəlkə də səadətənin yaşıl dairəsinin bir qövsü idi.
O günlər Allahın kal meyvəsini yuxuda çeynəyərdim.
Suyu fəlsəfəsiz içərdim.
Tutu biliksiz yığardım.

Bir nar partladımı, istək fəvvarəsinin əli olardı.
Bir torağay oxudumu, ürək dinləmək zövqüylə yanardı.
Arabir tənhalıq üzünü pəncərəyə söykəyərdi.
Şövq gəlib qolunu hissini boynuna salardı.
Fikir oynayardı.
Həyat bayram yağışı, sığırçın dolu çinar kimi bir şeydi.
Həyat o vaxtlar bir nur və gəlincik sırasıydı,
bir qucaq azadlıqdı.
Həyat o vaxtlar musiqi hovuzuydu.

O uşaq barmaqlarının ucunda uzaqlaşdı yavaş-yavaş
iynəcələr küçəsindən.
Yükümü yığıb çıxdım yüngül xəyallar şəhərindən.
Ürəyim iynəcələrə soyuqluqla dolu.

Mən dünyaya qonaq getdim:
Mən kədər çölünə,
mən irfan bağına,
mən elmin çıraqban qəsrinə getdim.
Din pilləsindən yüksəyə getdim.
Şəkk küçəsinin sonunadək,
ehtiyacsızlığın sərin havasınadək,
məhəbbətin rütubətli gecəsinədək getdim.
Mən eşqin o başında bir kəsin görüşünə getdim.
Getdim, getdim qadınadək,
ləzzət çırağınadək,
istəyin sükutunadək,
tənhalığın gur səsinədək.

Yer üzündə çox şeylər gördüm:

Bir uşaq gördüm ki, Ayı iyləyirdi.

Qapısız bir qəfəs gördüm ki, onda işıq çırpınırdı.

Bir nərdivan gördüm ki, eşq onunla göyün damına qalxırdı.

Mən qadın gördüm ki, nuru həvəngdəstədə döyürdü.

Günorta onların süfrəsində çörək vardı, göyərtili vardı, şəhin sinisi vardı,
sevginin isti kasası vardı.

Mən dilənçi gördüm ki, qapı-qapı gəzib, qaranquş nəğməsi istəyirdi,
bir qovun qabığı önündə namaz qılırdı bir süpürgəçi – gördüm.

Bir quzu gördüm, çərpələng yeyirdi,

Bir ulaq gördüm ki, yoncanı başa düşürdü.

“Nəsihət” otlağında tox bir inək gördüm.

Bir şair gördüm ki, zanbağa “siz” deyə müraciət edirdi.

Mən kitab gördüm, bütün sözləri büllurdan.

Kağız gördüm, bahardan.

Muzey gördüm, yaşıllıqdan uzaq,

Məscid gördüm, sudan uzaq.

Bir fəqihnin balışı yanında kuzə gördüm, sualla dolu.

Bir qatır gördüm, yükü “əsər”

Bir dəvə gördüm, yükü “hikmət və nəsihətlər”in boş səbəti.

Bir arif gördüm ki, yükü “tənnəna-ha ya hu”

Mən qatar gördüm ki, işıq aparırdı,

Mən qatar gördüm ki, fiqh aparırdı və necə ağır gedirdi.

Mən qatar gördüm ki, siyasət aparırdı (və necə də boşdu).

Mən qatar gördüm ki, nilufər toxumu və bülbül nəğməsi aparırdı.

Təyyarə gördüm ki, minlərlə fut yüksəklikdə şüşəsindən yer görünürdü:
şanapipiyin darağı,
kəpənəyin qanadındaki xalı,
qurbağanın hovuzdakı əksi
və milçəyin təhnalıq küçəsindən keçməsi.
Bir çinardan yerə enən sərçənin işıqlı istəyi.
Günəşin yetkinləşməsi.
Və gəlinciyin səhərlə gözəl qucaqlaşması.

Mən pillələr gördüm: şəhvət istixanasına,
şərab zirzəmisinə gedən pillələr.
Qızılgülün solması qanununa,
həyatın riyazi dərkinə,
işraq damına,
təcəlla səkisinə gedən pillələr.

Anam aşağıda
stəkanları çayın xatirəsində yuyurdu.

Şəhər görünürdü:
Sement, dəmir və daşın həndəsi bitkisi.
Yüzlərlə avtobousun göyərçinsiz damı.
Gülsatan güllərini hərraca çıxartmışdı.
Bir şair iki yasəmən ağacı arasında yelləncək bağlayırdı.
Bir oğlan məktəbin divarına daş atırdı.
Bir uşaq ərik çəyirdəyini atasının solğun canamazına tüpürürdü.
Və bir keçi xəritədə “Xəzər”dən su içirdi.

Bir paltarın yaxası görünürdü: dözümsüz boyunbağı.

Bir arabanın təkəri atın yorulması həsrətindəydi,
At – arabaçının yatması həsrətində,
Arabaçı da ölüm həsrətində.

Sevgi görünürdü, dalğa görünürdü.
Qar görünürdü, dostluq görünürdü.
Söz görünürdü.
Su görünürdü və şeylərin suda əksi.
Qanın qızmarında hüceyrələrin sərin kölgəliyi.
Həyatın rütubətli tərəfi.
Bəşər xislətinin kədər şərqi.
Qadın küçəsində veyillənmə fəslisi.
Fəsil küçəsində tənhalıq qoxusu.

Yayın əlində bir yelpik görünürdü.

Toxumun çiçəyə səfəri.
Bu evin sarmaşığının o evə səfəri.
Ayın hovuzə səfəri.
Torpaqdan novruzgülünün fəvvarəsi.
Cavan meynənin divardan sallanışı.
Yuxu körpüsünə şəhin yağışı.
Ölüm xəndəyindən sevincin uçuşu.
Sözün arxasından hadisənin sovuşu.

Bir bacanın nurun istəyi ilə döyüşü.
Bir pillənin Günəşin uzun ayağı ilə döyüşü.
Tənhalığın bir nəğməylə döyüşü.
Armutların bir zənbilin boşluğu ilə gözəl döyüşü.
Nar ilə dişin qanlı döyüşü.

“Nasist”lərin küsdümağacı ilə döyüşü.

Tutuquşu ilə bələğətin döyüşü.

Alının möhrün soyuqluğu ilə döyüşü.

Məsciddəki kaşının səcdəyə hücumu.

Küləyin sabun köpüyünün meracına hücumu.

Kəpənək ləşkərinin “ziyanvericilərlə mübarizə” proqramına hücumu.

İynəcə dəstəsinin boruçəkən fəhlələrə hücumu.

Qamış qələmin qara alayının qurğuşun hərflərə hücumu.

Sözün şairin fikrinə hücumu.

Bir əsrin bir şeir tərəfindən işğalı.

Bir bağın bir sığırcın tərəfindən işğalı.

Bir küçənin iki salam tərəfindən işğalı.

Bir şəhərin üç-dörd qarğı atlı tərəfindən işğalı.

Bir bayramın iki gəlincik, bir top tərəfindən işğalı.

Günortadan sonra döşək üstündə bir şax-şaxın qətli.

Yuxu küçəsində bir nağılın qətli.

Nəgmənin göstərişiyə bir qüssənin qətli.

Neonun fərmanı ilə Ayın qətli.

Dövlət tərəfindən bir söyüdü qətli.

Qarçıçəyi tərəfindən bir sevdalı şairin qətli.

Bütün yer üzü görünürdü:

Qayda-qanun Yunanıstan küçəsi ilə gedirdi.

Bayquş “Asma bağ”da ulayırdı.

Külək Xeybər gədiyində tarix samanının bir dərzini Şərqə qovurdu.

Sakit Nəgin gölü üzərində bir qayıq gül aparırdı.

Benaresdə hər küçənin başında bir əbədi çıraq yanırdı.

Adamları gördüm.
Şəhərləri gördüm.
Çölləri, dağları gördüm.
Suyu, torpağı gördüm.
İşığı, qaranlığı gördüm.
Bitkiləri işıqda və qaranlıqda gördüm.
Heyvanları işıqda və qaranlıqda gördüm.
İnsanları işıqda və qaranlıqda gördüm.

Kaşanlıyam, amma
mənim şəhərim Kaşan deyil.
Mənim şəhərim itib.
Mən səbrlə, qızğınlıqla
gecənin o biri tərəfində ev tikmişəm.

Mən bu evdə otun rütubətli tanınmazlığına yaxınam.
Mən bağçanın nəfəs səsini eşidirəm
və bir yarpaqdan süzülərkən, zülmətin səsini.
Və bir ağacın arxasından işığın öskürməsinə,
hər daş yarığından suyun asqırmasını,
baharın tavanından qaranquşun dammasını.
Və tənhalıq pəncərəsinin açılıb-örtülməsinin saf səsini.
Və sevginin mübhəm şəkildə qabığına dəyişməsinin pak səsini,
qanadda uçmaq zövqünün yığılmaq,
ruhun müqavimətinin dağılmaq səsini.
Mən istəyin qədəm səsini eşidirəm
və damarda qanın qanuni addım səsini,
göyərçin quyusunun səhər çırıntısını,
cümə gecəsinin ürək döyüntüsünü,

fikirdə qərənfilin axışını,
uzaqdan həqiqətin pak hayqırtısını.
Mən maddənin əsmək səsini eşidirəm
və şövq küçəsində imam başmağının səsini.
Və sevginin nəm göz qapaqları üzərində,
yetkinliyin qəmli musiqisi üzərində,
nar bağlarının nəğməsi üzərində yağışın səsini.
Və gecə vaxtı şadlıq şüşəsinin çiləklənmək,
gözəllik kağızının parça-parça olmaq,
qürbət kəmərinin havayla dolub-boşalmağın səsini.

Mən yerin başlanğıcına yaxınam.
Güllərin nəbzini tuturam.
Tanışam suyun nəm qismətiylə, ağacın yaşıl adətiylə.

Mənim ruhum əşyaların təzə tərəfində axır.
Mənim ruhum azyaşlıdır.
Mənim ruhumun bəzən şövqdən öskürəyi tutur.
Mənim ruhum bekardır:
Yağış damllarını, kərpic yarıqlarını sayır.
Mənim ruhum bəzən yoldakı daş kimi gerçəkdir.

Mən görmədim ki, iki küknar bir-birinə düşmən olsun.
Mən görmədim ki, bir söyüd öz kölgəsini yerə satsın.
Qarağac öz budağını qarğaya havayı verir.
Harda bir yarpaq varsa, könlüm açılır.
Bir xaşxaş kolu məni varlıq selində yuyub.

Mən həşəratın qanadı tək səhərin çəkisini bilirəm.
Mən bir güldən kimi cücərməyin musiqisini dinləyirəm.

Mən meyvə dolu zənbil kimi çatmağa tələsirəm.
Mən bir meyxa nə tək süstlüyün sərhəndəyəm.
Mən dəniz sahilindəki ev kimi hündür əbədi dalğalardan nigaranam.

İstədiyən qədər Günəş, istədiyən qədər bağlılıq, istədiyən qədər çoxalma.

Mən bir almaya sevinirəm
və bir çobanyastığını iyləməyə.
Mən bir güzgüyə, bir saf bağlılığa qane oluram.
Mən gülmürəm, əgər bir hava şarı partlayırsa.
Və gülmürəm, əgər bir fəlsəfə Ayı paralayırsa.
Mən bildirçin qanadının səsinə tanıyıram,
dovdağın qarnındakı rəngləri, dağ keçisinin ayaq izlərini də.
Mən yaxşı bilirəm, ravənd harda bitir,
sığırçin nə vaxt gəlir, kəklik nə vaxt oxuyur, tərən nə vaxt ölür,
çölün yuxusundakı Ay,
arzu saplağındakı ölüm
və sevişməyin dişi altındakı həzz moruğu nədir.

Həyat xoş bir qaydadır.
Həyatın qanadı var – ölüm genişliyində,
uçuşu var – sevgi qədərində.
Həyat adət taxçasının küncündə sənin-mənim yadımızdan çıxması bir şey deyil.
Həyat dərən əlin cazibəsidir.
Həyat yayın turş ağzında qara əncirin nübarıdır.
Həyat həşəratın gözündə ağacın ölçüsüdür.
Həyat yarasanın qaranlıqdakı təcrübəsidir.
Həyat köçəri bir quşun qəriblik hissidir.
Həyat bir körpünün yuxusunda dolaşan qatar fitidir.
Həyat təyyarənin qapalı pəncərəsindən bir bağçanı görməkdir.

Raketin fəzaya uçması xəbəri,
Ayın tənhalığına toxunmaq,
başqa planetlərdə gül iyləmək fikridir.

Həyat bir boşqabı yumaqdır.

Həyat yol qırağındakı arxdan onşahılıq tapmaqdır.
Həyat güzgünün “kvadrat”ıdır.
Həyat əbədiyyət “qüvvət”li güldür.
Həyat bizim ürəyimizin döyüntüsündə yerin “vurma”sıdır.
Həyat nəfəslərin sadə və yeknəsəq “həndəsə”sidir.

Harda oluramsa olum,
səma mənimkidir.
Pəncərə, düşüncə, hava, sevgi, yer mənimkidir.
Nə əhəmiyyəti var
bəzən bitməsinin
qürbət göbələklərinin?!

Mən bilmirəm,
niyə deyirlər: at nəcib heyvandır, göyərçin gözəldir.
Və niyə heç kəsin qəfəsində kərkəs yoxdur.
Yonca çiçəyinin qırmızı lələdən nəyi əskikdir.
Gözləri yumaq gərək, başqa cür görmək gərək.
Sözləri yumaq gərək.
Söz gərək küləyin özü, söz gərək yağışın özü olsun.

Çətirləri yığmaq gərək,
Yağışın altına getmək gərək
Düşüncəni, xatirəni yağışın altına tutmaq gərək.

Bütün şəhər əhli ilə yağışın altına getmək gərək.
Dostu yağışın altında tapmaq gərək.
Sevgini yağışın altında aramaq gərək.
Yağışın altında qadınla yatmaq gərək.
Yağışın altında oynamaq gərək.
Yağışın altında nəsə yazmaq, danışmaq, nilufər əkmək gərək.
Həyat dalbadal islanmaq,
Həyat “indi” hovuzunda çimməkdir.

Paltarımızı soyunaq:
Su bir addımlıqdadır.

İşığы dadaq.
Bir kəndin gecəsini, bir ceyranın yuxusunu tərəzidə çəkək.
Leylək yuvasının istisini duyaq.
Çəmənliyin qanununu tapdalamayaq.
Üzümlükdə dadın düyününü açaq.
Və Ay çıxanda ağzımızı açaq.
Və deməyək ki, gecə pis bir şeydir.
Və deməyək ki, işıldaquş bağı görmür.

Və səbət gətirək,
bütün bu qırmızını , bütün bu yaşılı aparaq.

Səhərlər pendir-çörək yeyək.
Və hər sözün döngəsində bir fidan əkək.
Və iki hecanın arasına sükut toxumu səpək.
Və oxumayaq o kitabı ki, onda yel əsmir.
Və o kitabı ki, onda şəhin qabığı nəm deyil.
Və o kitabı ki, onda hüceyrələr ölçüsüzdür.

Və istəməyə ki, milçək təbiətin barmağından uçsun.
Və istəməyə ki, pələng xilqət qapısından çıxıb getsin.
Və bilək ki, əgər soxulcan olmasaydı, həyatda nəyə çatışmazdı.
Və əgər tırtıl olmasaydı, ağacın qanununa zərbə dəyərdi.
Və əgər ölüm olmasaydı, əlimiz nəyisə axtarardı.
Və bilək ki, nur olmasaydı, uçuşun canlı məntiqi başqalaşardı.
Və bilək ki, mərcandan qabaq, dənizlərin düşüncəsində bir boşluq vardı.

Və soruşmayaq ki, hardayıq,
İyləyək xəstəxanadakı təzə petunyanı.

Və soruşmayaq ki, bəxt fəvvarəsi haradadır.
Və soruşmayaq ki, niyə həqiqətin ürəyi mavidir.
Və soruşmayaq ki, ata-babalarımızın necə mehi, necə gecəsi olub.
Arxada canlı fəza yoxdur.
Arxada quş oxumur.
Arxada külək əsmir.
Arxada küknarın yaşıl pəncərəsi bağlıdır.
Arxada bütün fırfıraları toz basıb.
Arxada tarixin yorğunluğu var.
Arxada dalğanın xatirəsi sahilə soyuq sükut sədəfi tökür.

Dəniz qırağına gedək.
Suya tor ataq
və sudan tərəvət tutaq.

Yerdən bir qum götürək,
olumun çəkisini hiss edək.

Qızdırmalı olanda, Aya acıqlanmayaq

(Mən görmüşəm ki, bəzən qızdırmalı olanda Ay aşağı enir,
göylərin tavanına əl çadır.
Görmüşəm ki, bülbül daha yaxşı oxuyur.
Bəzən ayağımda olan yara yerin zilini-bəmini mənə öyrədib.
Bəzən mənim xəstəlik yatağımda gülün həcmi bir neçə dəfə böyüyüb,
narıncın diametri, çırağın şüası artıb.)
və ölümdən qorxmayaq
(Ölüm göyərçinin sonu deyil.
Ölüm bir sisəyin aşması deyil.
Ölüm akasiyanın zehmində axır.
Ölüm düşüncənin xoş ab-havasında yuva qurub.
Ölüm kənd gecəsinin mahiyyətində səhərdən danışır.
Ölüm üzüm salxımı ilə ağıza girir.
Ölüm birəbitdən boğazında oxuyur.
Ölüm kəpənək qanadlarının gözəlliyinə cavabdehdir.
Ölüm bəzən reyhan dərir.
Ölüm bəzən araq içir.
Bəzən də bir kölgədə oturub bizə baxır.
Və hamımız bilirik ki, ləzzətin ciyərləri ölüm oksigeni ilə doludur).

Qapını bağlamayaq taleyin səs çəpərlərinin arxasından eşitdiyimiz
canlı sözünün üzünə.

Pərdəni götürək:
Qoy hisslər bir hava udsun.
Qoy yetkinlik istədiyi kolun dibində məskən salsın.
Qoy instinkt oynamağa başlasın.
Ayaqqabılarını çıxarıb fəsillərin ardınca güllərin üstündən tullansın.
Qoy tənhalıq nəğmə oxusun.

Nəsə yazsın.

Küçəyə çıxsın.

Sadə olaq.

İstər bir bankın üstündə, istərsə bir ağacın altında, sadə olaq.

Qızılgülün “sirri”ni tapmaq bizim işimiz deyil,

bizim işimiz, görünür, budur ki,

qızılgülün “ovsun”unda üzək.

Biliyin arxasında düşərgə salaq.

Bir yarpağın cazibəsində əlimizi yuyub süfrəyə oturaq.

Səhərlər Günəş doğanda, doğulaq.

Həyəcanları uçuraq.

Fəzanı, rəngi, səsi, gülün pəncərəsini duymağın üzünə su vuraq.

Səmanı “varlıq”ın iki hecası arasında oturmaq.

Ciyərimizi əbədiyyətlə doldurub-boşaldaq.

Bilik yükünü qaranquşun çiyindənən yerə qoyaq.

Adı geri ala q buluddan,

çinardan, ağcaqanaddan, yaydan.

Yağışın yaş ayaqları üstündə məhəbbət zirvəsinə yollanaq.

Qapımızı insanın, işığın, otun, həşəratın üzünə açaq.

Bizim işimiz, görünür, budur ki,

nilufər gülü ilə əsr arasında

həqiqətin səsi ardınca qaçaq.

Kaşan, Çinar kəndi, 1964-cü ilin yayı

MÜNDƏRİCAT

Vəcd ilə kəşf arasında (Məsiəğa Məhəmmədi).....	3
Rəngin ölümü.....	9
Gecənin qırında.....	10
Qüruba doğru.....	11
Gizlənmiş quşa.....	12
Sərgərdan cəhənnəm.....	12
Xatirə.....	13
İtmiş an.....	14
Nilufər.....	15
Səfər.....	17
Cavabsız.....	18
Yoldaş.....	19
Dua.....	20
Və.....	21
Bodhi.....	21
İşiq, mən, gül, su.....	22
Yoldan bir sifariş.....	22
Su.....	24
Gülüstanədə.....	25
Qürbət.....	26
Balıqların sifarişi.....	27
Ünvan.....	28
Anda bir vahə.....	29
Dənizlərin arxasında.....	30
“Həyat” sözünün hərəkəti.....	31
Yaşıldan yaşıla.....	32
Başlanğıcın sədası.....	32
Həmsəfərlərin bağına.....	34

Dost.....	36
Uzaqların yaxınlığında.....	37
Həm sətir, həm ağ.....	38
Suyun ayaq səsi (poema)	40

TƏRCÜMƏÇİ HAQQINDA MƏLUMAT

Məsiğa Məhəmmədi (1963) - şərqsünas-filoloq və tərcüməçi.

“Saib Təbrizi və farsdilli poeziyada hind üslubu”, “Sədi və Hafiz”, “Tədqiqlər və tərcümələr” kimi kitabların müəllifidir.

Bir sıra klassik mətnləri, o cümlədən, anonim “Qızılbaşlar tarixi”ni və Yusif Qarabağinin “Yeddi bağ” əsərini farscadan tərcümə və çap etmişdir.

Dövri mətbuatda müntəzəm olaraq müasir İran və Əfqanıstan ədəbiyyatından tərcümələri işıq üzü görür.

Filologiya elmləri namizədi, AMEA Şərqsünaslıq İnstitutu İran filologiyası şöbəsinin müdürüdür.